

Damaszkuszi út a XX. században

Interjú a Játékszínen

A gyéren világított színpadi ravatalon idős férfi fekszik. Egy elnyűtt fanernadrág tulajdonosa a ravatal elé lép. **Eörsi István**, az író szerepében **Koltai Róbert** idézi meg **Lukács György** emlékeit. Visszaforgatja a súlyos beteg, már-már haldokló tudóssal készített interjú tekercsét. Évtizeddel a temetése után. **Gábor Miklós** — alias **Lukács György** — lekaszálódik a ravatalról, és fanyar évődéssel kommentálja **Eörsi** reznált tájékoztatását díszes temetéséről, s az azóta történetekről.

Középen az ütött-kopott magnó. Pereg az emlékezés. Időnként snitt. Az író kedvenc kabarájában ül, és — kontraszt gyanánt — kuplékat hallgat. A téma mégsem szakad meg. Máskor **Lukács** életének női szereplői lépnek elő és képzeletbeli vitát folytatnak hajdani, nagy társukról, magyarázván, pontosabban rávilágítván kapcsolatuk velejére.

Eörsi István, a darab szerzője, drámává őhajította gyúrni a nagybecsű dialógusanyagot. Címében mintegy mentséget keres: mintha *Az interjúban* vállalná, hogy nem színpadi műfajt választott. Legalábbis szokványos értelemben. A szöveg fölöttebb izgalmas szellemi kalanddal gyarapítja, való igaz, a hallgatóját. *Hallgatóját* mondta, mert a nézőben kérdőjelek sokasodnak. *Az egymásra felelő gondolatok drámaisága nem pótolja a drámai szituációk hiányát. A montázsra szerkesztett interjú a hangjáték kritériumainak tesz inkább eleget (ebben a formájában jóval hatásosabbnak is bizonyult annak előtte).* A dicséretre

méltóan puritán rendezés el- lenére — *Babarczy László* minden igyekezete dacára — gyakorta *puszta illusztráció*-nak hat. Különösen fokozza ezt a benyomásunkat, a párbeszéddel vagy épp monologizálással járó stagnálás, vagy egyik-másik instrukció izű szöveg. Miszerint: „*All az ablakban és néz*” — mondja a narrátor-tanítvány **Eörsi** —, és **Gábor Miklós** csakugyan áll a színpad hátsó szögletében és néz.

Az író-tanítványt nyilván nem hagyta nyugton a kivételes szellem életútjának és művének olykori konfrontációja, a korban élő-aktíváló kommunista, s a filozófus eszméinek nem mindenben egymást fedő pályagörbéje. **Eörsi** nem a tudósnak tiszteleg: annál sokkal elevenebb, gyötrőbb téma foglalkoztatja. *Saját tételődéseire keres választ, saját korának dilemmáit fogalmazza meg.* A *Leitmotívként* föl-fölbukkanó „*damaszkuszi út*” nem véletlenül kap kivételes hangsúlyt. Az értelmiségi — esetében egy nagy szellem — erkölcsi választását feszegeti.

A darab jelenideje a közeli és távolabbi múlt, a huszadik század véres és vértelen momentumai. A *Játékszín* előadásának jelenideje: 1990 fordulója. Annak az éveknek a záróakkordja, mely az összes kelet-európai országban viharos sebességgel elsöpörtc a marxizmust magukénak valló, úgymond, kommunizmust építő országok társadalmi berendezéseit. *Megbukott a gyakorlat. De megbukott-e végérvényesen az eszme is?* Az **Eörsi**-darab

Lukács személyiségének tükrében adja föl a különös aktualitással csengő végszavakat.

Gábor Miklós apró nüanszokig elmenően dolgozza ki a lélekrezdülésekkel tele-szótt, gazdag alakítást. A végső számadást készítő filozófus lényét bölcs derű sugározza be, fanyar mosolyal, a fiatal szellem nyugtalanságának kijáró elnézéssel állja **Eörsi** kérdéseinek ostromát. A darab természete folytán, tétlenségre van kár-hozthatva, s ennek színpadi hátrányait a szájába adott szellemes szöveg sem tudja feledtetni; sem a tartózkodó, már-már szemérmes játékmódor, mellyel az **Eörsi** kívánta magatartást jelzi.

Koltai Róbert lezser öltözékében a hűsb vágó kérdések feszültségében faggatja az emberközelen is tisztelt tekintélyt, az esendőségében szeretett, szánt beteget. Az intellektus megszokott, szellemi aureolája nélkül. Kettejük párbeszéde azonban intellektuális izgalmat kínáló *interjú*, de nem színpadi *dráma*. **Babarczy László** világo-san tagolt előadást szerkeszt, tiszta pillanatokat teremt. *Ifj. Rajk László* elvont, stilizált színpadképével azonban ellentétben áll a lélektanilag motivált, hagyományos játékmód, mely ezúttal a társalgási stílussal is vegyül.

Lukács György esendő- segekkel hitelesített emberi nagysága nyűgöz le **Eörsi** szövegében. Morális kérdései manapság létünket határozák meg. Voltaképp azzal a dilemmával szembesítenek: milyen világban is akarunk élni.

Metz Katalin